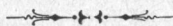

kaže kot samosvoje podjetje, a ne kot poljedelsko, postransko opravilo, katero naj bi le olajšavalo in podpiralo gospodarstvo posestnikovo.

Ta zadnja misel seveda ni prav trdna, ker dolžnost, plačevati dobitkovino, ali oproščenje od nje ne zavisi od tega, kolikšen je obrat. Kedor prodaja surovino, katero je sam proizvel, temu ni treba plačevati nikake dobitkovine. Ker upravno sodišče oznamenja deske i. t. d. za surove proizvode, onda je oproščen od dobitkovine tist, kateri take proizvode prireja od lesa iz svojega gozda, in sicer tudi tedaj, ako te proizvode na veliko prodaja. Takó je čisto pravilno sodilo upravno sodišče v določbi z dne 20. decembra 1881, št. 2123 glede prodajanja mleka na veliko. Ne vemo, zakaj bi se takisto ne sodilo veljavno tudi za druge surovine, rekše les in leseno robo.

Naposled omenjamo še, da se razpis fin. minist. z dne 28. oktobra 1873, št. 27466 bavi z vprašanjem o plačevanju dobitkovine od žag, določujoč, da so dobitkovino dolžne žage, katere podelavajo surovo lesovino iz gozdov, posestniku lastnih v trgovsko blago, zato ker so po veljavnih propisih dobitkovine prosta samo tista poljedelska podjetja, katera proizvajajo in prodajajo surove proizvode; k le-tém spada pač les, ki je dobljen po gozdarstvu in določen, da se požgé ali v oglje priredi, potem spada sem proizvajanje hlodov, kateri se dajo še naprej obdelati; ne spadajo pa semkaj tisti proizvodi, kateri se dobivajo iz navedene surovine po mehničnem ali kemičnem potu, in katere je zategadelj tudi smatrati za industrijske proizvode. Blago ki se zreže na žagah, in sicer deske, letve, podboji i. t. d., niso torej po smislu tega fin. min. razpisa več surova tvarina ali surov proizvod, ampak industrijski proizvod.

K slovenski pravni terminologiji.

II.*)

Rekli smo zadnjič, da nam hode terminologijsko gradivo pretehtati znanostno, predno se zbere in uredi v nameravano

---

*) Gl. „Slov. Pr.“ let. št. 9.

zbirko. Dotična znanost je pač še v povojih. Prof. Bogišič, ta klasični znanec tehnike in jezika v zakonodavstvu, sam priznava, da je vprašanje o jeziku v zakonodavstvu najtežavnejše, zato ker v obče ni bilo v teoriji še obdelano, še več, da je zakonodavska praktila sama zanemarila to vprašanje, ker si niti v svesti ni bila pomena njegovega. Kar velja o tehničnih izrazih v zakonodavstvu, to velja sploh za pravniški jezik in govor. Smoter je ta, da jezik, kateri rabi zakonodavcu oziroma pravniku, bodi tak, da ga umeje narod, da po njem pojmi to, kar se mu povedati hoče. Pravniški jezik mora biti torej narodov jezik. Težavno je pač, dosežati to. V pravniškem svetu hipoma dozore novi pojavi, nove uredbe. Da jim narod priskrbi točna značila sam iz svojega jezika, mora se z njimi poprej seznaniti in uvesti jih v svoje življenje. Konca temu, večkrat dolgotrajnemu procesu pa ne more čakati specialist. Brzo mora on novosti v življenje uvesti, torej dati jim izrazov iz jezika, v katerem posluje. To pa je jako težka naloga, s katero je združena velika odgovornost. Pomislimo, kako je moral biti težaven pričetek slovenskemu pravniškemu jeziku. Napočila je nam ustavna doba, kateri se je kot temelj razglasila enakopravnost jezikov v uradih. Vsi zakoni in drugi propisi naj se odslej priobčujejo tudi na slovenskem jeziku in le-ti, kakor tudi poprejšnji propisi izvršujejo naj se tako, da je razumno tudi Slovencu. Bilo je to epohalno iznenadenje, katero mora osupniti tudi velik in razvit narod. Od kodi kar hitro vzeti potrebnih izrazov? Bili smo brez svojega slovstva, bili smo skoraj brez jezikoslovja, bili smo celo brez preprostega jezikovega znanja, kajti niti skromno prvotno šolstvo ni dalo prilike, učiti se osnovnim pravilom domačega jezika. Vender pa je delovala na Dunaji komisija, katera nam je sestavila „juri-dično-politično terminologijo“. To je delo, v naglici storjeno in akoprem so se okolo njega trudili tedanji najboljši slovenski jezikoslovci, bilo je vender le malo narodno in bolj mehanično delo, uže zato, ker je bilo slovensko jezikoslovje in znanje našega jezika samo po sebi na jako nizki stopinji. Pozneje prirejala je nove zakone in propise za slovenski jezik večjidel in skoraj samo roka jednega samega specialista. Pokojni Cigale, čigar poklic je bilo to prirejanje, bil si je v svesti svoje velike odgovornosti in imel dobro voljo ustvarjati pravniški jezik, ki bi iz-

hajal iz splošnega narodovega jezika. Ali vendar mnogi njegovi stvori niso rabni, niso se udomačili, ker so prisiljeni in niso po duhu narodovega jezika. Živeč neprestano v tujini, razdružil se je počasi z živo narodno govornico, zašel v jezikovne poskuse, kateri se niso ujemali s sodobno govornico in pisavo. Večkrat je tudi storila naglica, do je moral prirediti izraz, ki njemu samemu ni bil po godi. Poleg njega bilo je tudi drugim po potrebi ustanovljati pravniških izrazov. Da so le-ti samo včasih zadeli káko pravo, to je samo ob sebi umevno, ker so ravnali le po potrebi, po zdravem nagonu in nepoznajoč temeljito jezika. Po vsem tem smo prišli do terminologijskega gradiva, katero ima veliko dobrega zrna v sebi, a tudi veliko plev. Tudi sedaj bodo le specialisti poklicani, da uvedó najboljše izraze v pravno terminologijo slovensko. Držati se jim bode po izpiskih zbranega gradiva, a ločiti bodo morali dobro od slabega, da tako zadostijo kolikor moči načelu, po katerem bodi naš pravniški jezik pravilno slovenski in narodu razumljiv.

Prof. Bogišič izreka, da obče pravilo pridobivanju izrazov mora biti naslednje: Krepko se drži živega národnega jezika, kedar pa se moraš neizogibno oddaljiti od njega, onda se drži duha njegovega.

Način, kakó tu ravnati, podal je prof. Bogišič v berilu,*) katero je nekak osnutek dotične znanosti, in torej velezanimivo sploh, a še posebe gledé na naše težnje. Zategadelj si dovoljujemo to berilo v prevodu po nekoliko priobčiti. Učenjak deli vse termine na tri skupine: I. Termini, vzeti iz živega narodnega jezika. II. Termini izposojeni. III. Termini, bolj ali menj samostalno prirejeni. Potem govori o posameznih skupinah.

I. skupina. Termini iz narodnega jezika.

A. Znano je, da posamezni termini, katere je ustvaril živi narodni jezik, niso povsodi jednako dobro poznati. Tist termin pa, ki je povsodi znan, je gotovo najboljši termin, in nič ni boljšega, nego kar vsprejeti ga,

---

*) O tehničeskikh terminih v zakonodatelstvé. Čtenije V. V. Bogišiča (v zasedanji ruskega filološkega društva na Petrogradskem vseučilišči dne 13. januarija 1887.) Petrograd, 1890. Izdanije „Rusko-Slavjanskago knižnago magazina.“ (Geruc i Došen.)

in vprašanje je lahko in dobro dognano. V vsakem jeziku so pa tudi besede, katere so sicer znane vsemu narodu in povsodi, koder se njegov jezik rabi, ki imajo tudi povsodi blizu jednakega pomena, ali vendar ne onega in istega pomena. V Črni gori na pr. besede: lukavstvo, lukav, lukavo nimajo tega istega značenja, kakor drugodi po Srbskem in Hrvatskem, nego pomenijo nekaj skoraj predrznega, smelega z junaškim značenjem. Treba je torej te besede nadomestiti z drugimi, ako se jim hoče ohraniti prvotni pravi smisel. Točno tako je tudi z besedama: lupež, krasti, kateri vsled nekedanjih razmer med posameznimi plemeni v Črni gori nimajo tistega nasilnega pomena, kakor v občem narodovem jeziku.

B. Nameri se tudi, da je kaka beseda v jednom kraju dobro znana, v drugem kraju pa jej niti sledu ni. Tako sta na priliko besedi: „supona“, „suponik“, ki značita poseben dogovor glede na zemljišče in dogovarjajoči se stranki, znani samo v Črni gori. Na to misel prišel sem, ker Vuk ni uvrstil teh besed v svoj slovar živega narodnega jezika, in osvedočil sem se celó, da nista ti besedi znani niti po vsej Črni gori. Vendar pa je takšen termin vsprejeti, ako naj je zakon, namenjen temu kraju, kjer je beseda znana, tudi stanovnikom dostopen. V takem slučaju se je pa potruditi in objasniti naj se izraz toliko, kolikor treba, da bode umeven tudi drugim stanovnikom, sodeželanom.

C. Često se nameri, da jedna in ista stvar, jedno in isto razmerje, sploh jeden in isti pojem ima na raznih mestih v območji tega istega jezika, razna imena. Kako je ravnati v takih slučajih? Na prvi pogled kaže vsprejeti izraz, ki je obče znan v zemlji, kateri je zakon namenjen, a kraj njega postavi se jeden glavnih sinonimov, ki je drugodi navaden, in sicer tam, kjer se vsprejetega izraza pojem objašnjuje; ta druga beseda se tolmači ali pa se na kratko izbranemu terminu pridoda v oklepajih. Tako se ovira izprememba danega pojma v zemlji, kateri je zakon namenjen, in razširja se celo njegovo razumevanje tudi v drugih krajih, da obratno, — nazivanje, navadno v drugih krajih, postane znano v deželi, za katero se zakon dela. To pravilo ima pa tudi važne izjeme. Kedar ima na priliko paralelna beseda v kraju, kateremu je zakon namenjen, drugačen pomen, onda se je izogniti takemu sopostavljanju, kajti taki slučaji ne vplivajo tako, kakor se pričakuje, nego čestokrat celo obratno. Pri izrazu disciplina n. pr. ima Vukov slovar odgovarjajoči za p. t. Leksikograf imel je tu pred očmi le Srbsko. V Črni gori je, kakor sem sam slišal, v navadi sinonim te besede: stega. Soditi bi se dalo, da je vse jasno za ta slučaj, in da kaže držati se zgoraj povedanega navodila. To pa ni tako, kajti izraz za p. t. znači v Črni gori: sekvestracijo, izraz stega pa pomeni na Srbskem nekaj popolnem drugega, nego li v Črni gori. (Vuk navaja zanjo: Verschärfte Polizei, Cordon gegen die Pest itd.) Zgoraj priporočano sopostavljanje bi v takih slučajih prouzročilo resne zmotnjave.

D. A poleg sinonimov dobiti je pa tudi v jeziku mnogo besed, katere značijo več različnih stvari, odnošajev in pojmov. Da se objasni, kateri posebni pomen ima beseda v takem slučaju, odloči se jej gotovo mesto,

in protipostavlja se druga beseda, ki ima prav nasprotni pomen, ako uže jezik sam ni ustvaril razlike, bodisi naglasom ali kakor koli drugače. Razliko, katera se dela s protipostavljanjem, dobiti je neredko v samih zakonih, najti jo je celo v téhniških terminih „Code Napoléona“, dela, katero slovi zbok točne svoje redakcije. Tam na priliko je zapaziti, da izraz „enfants naturels“, protipostavljen izrazu „enfants légitimes“, znači „nezakonske otroke“, da pa, protipostavljen izrazu „enfants adoptifs“, ima povse drug pomen, namreč „zakonske otroke“. V obče, se je li ogibati izrazom, imajočim več nego jeden pomen? Sodeč „a priori“, čisto spekulativno, moči je odgovoriti dvojno: z jedne strani je povse logično pravilno, da se je ogibati terminom z več pomeni. Z druge strani pa je nam sedaj opraviti z narodnim jezikom, kateri po svoji organski prirodi ustvarja sam razlike, kedar jih je res potreba. Iz tega je izvajati, da je izraz z različnim pomenom vsprejeti kot termin, in sicer s pomenom, kateri živi v narodnem jeziku. Kot absolutno pravilo pa ne gré vsprejeti ni jednega ni drugega odgovora na gorenje vprašanje, a vse je zavisno od svojstev posameznih slučajev in kombinacij. Tako na primeru je znano, da beseda pravo ima uže v srbskem narodnem jeziku več pomenov in to: jus (v smislu facultas, vlast), justum, directe, vere. Pri tej besedi možno je uporabiti le pravilo drugega odgovora po tem, ker je beseda v prvem slučaju samostalnik, v drugem pridevnik, v tretjem in četrtem narečje; in zato je očitvidno njih pomen različen, dasi soroden, po slovniških pravilih, in tudi po mestu, katero vsaka iz njih zavzema v stavku. A to je vsaj véro v smislu tega, kar beseda pomenja, ki je vzeta iz živega narodnega jezika. Žal, da se je v srbsko-hrvatsko pravno literaturo po vzgledu drugih jezikov dalo tej besedi značenje, narodu nepoznano, namreč pravo v objektivnem smislu. V zakonu, ki je namenjen narodu, pa po mojem mnenji ni pametno rabiti besede v tem smislu. — Kaj je pa začeti z besedami, kakor n. pr. dužnik, katera v narodnem jeziku pomenja i debitor i creditor? Je li možno v zakonu rabiti besedo v obeh pomenih, dasi sta vzeta iz naroda? Oba pomena sta samostalna; v izgovarjanji besede same, naj se upotrebljuje uže v tem ali v drugem pomenu, ni nikakeršne razlike, celo v pravopisu ne, a juridično sta oba pomena korrelativna; iz tega izhaja, da drug drugega skoraj stalno spremljata. Je li v zakonu tak položaj mogoč? „Dužnik (v smislu creditor) ima pravico tirjati od dužnika (v smislu debitor) to ali to; a poslednji (t. j. debitor) od dužnika (t. j. creditor) to ali to? Sicer je pa to nesmiselno. Po tem, ako se vsprejme beseda dužnik le v smislu debitor, to je neizogibno poiskati za creditor drugega izraza. Da pa to ne bodi vjerovnik, kakor pišejo v Zagrebu, ni poverilac, kakor govoré v Belem gradu, videli bodemo skoraj. Omenjamo še, da ima ta beseda tudi v drugih slovanskih jezikih dvojni pomen, kajti izraz veřitel, wierzyciel ni narodnega izvira, nego le literaren stvor. — Za lingvista je zanimivo, da tudi v prostonarodnem nemškem jeziku pomenja beseda Schuldner i debitor i creditor, a izraz Gläubiger je tako, kakor v Slovanih le robski prevod latinskega izvirnika.

II. skupina. Termini izposojeni.

A. Gledé terminov, vzetih iz tujih jezikov, treba bistveno razlikovati med izrazi, ki so si jih izposodili juristi, in tistimi, katere si je narod izposodil sam. Kar se tiče prve vrste, to so juristi srbski in hrvatski še dovolj strogi puristi: oni se ogibljejo tujim izrazom, a tega, kakor znano, ni moči trditi, na priliko o njihovih nemških kolegih. Po mnogih študijah, to moram priznati, spoznal sem, da je razumno delujoči purizem zdrav in pameten. Druga vrsta besed vsprejeta je, kakor rečeno, iz tujega po narodu samem. Glede teh treba je najprej pogledati, ima li vsprejeta tuja beseda še kakšen prvotni sinonim v narodnem jeziku, ali ga nima. V prvem slučaju, po mojem mnenji, treba narodnim elementom dati prednost pred tujimi. To velja sosebno gledé besed turškega izvira, katerih malone vsaka se da nadomestiti s korenito slovanskim izrazom. Celo tedaj, kedar je izraz tujega izvirnika došel do obče rabe, vidi se mi primerneje ustanoviti zanj naroden izraz, tem bolj, ker so na priliko turške besede v nekaterih primorskih krajih skoraj popolnem nepoznane, isto tako, kakor so drugod nepoznane italijanske besede, vsprejete po Primorcih. — Glede onih nemnogih besed tujega izvira, katere so znane vsemu narodu, kakor rizik, kapara, interes, in za katere nimamo izvirnega slovanskega nadomestila, vidi se mi, da jih lahko vsprejmemo, in to prav zategadelj ker so popolnem udomačene, kakor čisto slovanske besede. Omenjam tudi, da so navedene besede vsprejete v oni isti obliki v glavne evropske jezike, ki celo ne spadajo v romansko skupino.

B. Izrazi, izposojeni od tujega jezika so redki, kakor znano; češče je pa najti prevodov tujih besed, ali pa stvarja jezik novo besedo po obrazci tujke. Juristi-pisatelji, ne hoteč naravnost izposojati besed iz drugih jezikov, prelagajo kaj radi potrebne izraze ali pa stvarjajo nove po obrazci, ki jim ga daje tujka. Po njih mnenji je misel ali beseda uže narodna last, kedar so jo ogrnili z obleko narodnega jezika. Prav za prav pa vpliva zlasti to delovanje juristov, da zakoni, narodu namenjeni, niso mu umevni, in to je popolnem naravno. Tehniški termini narodovi stvarjajo se kakor drugi izrazi živega jezika njegovega na osnovi zgodovinskih elementov in vplivov, na osnovi ekonomskih razmer, ali pa po tradiciji, skratka: na podlogi vsega zgodovinskega življenja narodovega, ki je večinoma različno od zgodovinskega življenja onega naroda, od koder prihaja obrazec, in zato mu je ta tudi neumeven. Petranović n. pr. preložil je v svoji „Terminologie“ nemški izraz *Ersitzung* z dosěd, in iz *expropriation* naredil je razsvoj, in ti besedi sta neumevni narodu, prav tako, kakor izvirni jima obrazec. Včasih je takšen prevod celo smešen, kedar je prelagatelju neznan postanek in začetni pomen besede, katero mu je preložiti, ali ako ne umeje sedanjega njenega pomena. Petranović naredil je po *laudemium* izraz hvaljevina, češ, da izhaja ta beseda od *laudare*; beseda tvrdka je narejena po besedi *firma*, katero je on imel za latinsko, a je v resnici zdavna italijanska ter dobila v tem jeziku svoj sedanji specialni pomen.

Kot paralelo navajam naj še poljsko *wszechnica* in hrvatsko *sveučilište*; ti besedi sta góli formaciji krivo razumljene besede *universitas*.

C. V romanskih jezikih daje se latinskim pravnim terminom primerna gramatična oblika sedanjega jezika in delo je končano, kajti vse drugo ostane kakor v latinščini. *Usucapio* izpremenili so v *usucapion*, *usucapione*; *rei vindicatio* izpremenili so v *revendication*, *rivendicazione* itd. Te besede narodu niso čisto nič umevne, tem manj, ker so ti novejši izrazi včasih narejeni le na osnovi okrajšanega latinskega termina. Na pr. francosko: *prescription*, italijansko: *prescrizione* osnovano je le na prvi besedi dotičnega izvirnega latinskega izráza, kateri se je celo glasíl: *præscriptio longi temporis*, — a kedor hoče pomen latinskega termina razumeti, poznati mora zgodovino rimskega formularnega procesa. Sicer je pa znano, da se vzlic demokratizmu v romanskih narodih stvarjajo zakoni isto tako, kakor druge naredbe le za juriste in za ljudi, ki so se šolali, a nihče ne gleda na to, da so zakoni zastopni tudi prostemu narodu. Tudi Slovani imamo stari občí svoj jezik, ki je nam po nekoliko to isto, kar je latinski jezik romańskim narodom, in opravičeno je vprašanje, ali smemo po vzgledu romanskih narodov crpiti i mi potrebne izraze iz starega jezika? Nas pri sestavljanji zakonov vodi misel, da bodi zakon narodu umeven, a po tem je jasno, da mi navedenega vzgleda ne smemo posnemati. Samo tedaj smemo to, kedar je neizogibno potreba kakšnega termina, kateremu ni v živem narodnem jeziku porabnega izraza. Ako pa uže vsprejmemo kakšno besedo iz staro-slovanskega in staro-srbskega jezika, paziti nam je da bodi ta beseda narodu umevna.

III. skupina. Bolj ali menj samostalno prirejani termini.

Kedar sestavljatelji in prelagatelji zakonov ne najdejo v narodnem jeziku gradíva za termine, katerih potrebujejo, ter začno iskati po tujih obrazcih, tedaj jih kolikor toliko subjektivno kujejo sami. Za sestavljatelje je to znabiti najugodnejši način dobivati terminov, no, za nas, gledé našega glavnega smotra — obče dostopnosti zakonov — je ta način brez dvojbe najslabši. Vsak narod motri stvari, pojave in razmere s posebnega svojega stališča, torej po tem, katero svojstvo dotičnega pojava je nanj iz početka naredilo največji utis, a ta je v raznih narodih tudi različen. Znano je n. pr. da je dejanje: čítanje vzbudilo v nekaterih narodih predstavljanje sèbiranja (*legere*, *lesen*, *brati*), a drugi narodi so, sestavljajoč ta termin, mislili na brojenje (*čítati* itd.) Pojem o tem, da se je kedo nečesa tako naučil, da to lahko vsak hip ponovi, izraža se v jednem jeziku z besedami znati — na izustj, v drugem: znati — z vnanje strani, izven (*auswendig*), potem drugod: znati — na pamet (*a mente*, *a memoria*) in še drugod: znati — srcem (*par coeur*). Ni li torej res, kar se govori, da je treba za popolno, samostalno in dobro sestavljanje terminov posebnega daru, skoraj bi rekel — predugibanja? Kaj je težje, nego uganiti, katera plat kakega pojava je naredila največji utis na narod? Uže koj iz početka sem menil, da, kedar nam ni moči dobiti terminov po navodilih, v prvih

dveh skupinah navedenih, in kedar naj torej potrebne izraze sami ustvarjamo, da se ne smemo ravnati le po svojih subjektivnih in abstraktnih spekulacijah, nego opirati se nam je na nekaj bolj določenega, pozitivnega.

A. Koj začetkom svojega kodifikatorskega delovanja mislil sem, da bi me pri sestavi novih terminov najbolj podpiral razgovor o tem s človekom iz naroda, kateri bi bil, dejal bi, predstavitelj narodnega uma. Menil sem, da mi pri tem pomaga, ako takemu človeku razložim svojstva dotične stvari ali razmerja, ter ga, razgovarjajoč se z njim, primoram, da krsti ta pojem, ali pa, da mi podá vsaj nekatere elemente za primerni izraz. „A priori“ vidi se, da ga ni boljšega in jednostavnejšega pota. Praktično se pa na ta način nisem okoristil čisto nič. Sicer pa ta fakt znabiti izhaja le iz okolnosti. Kedar sem pa jaz sam predlagal takemu človeku svoje samodelske termine, uvidel sem kmalu, koliko jih umeje in koliko ne, in sodeč po tem znal sem, bode li narodni jezik vsprejel besedo ali ne. Posvetujoč se z učenimi filologi o takšnih terminih, oziral sem se vedno na mnenja teh ljudij iz naroda.

B. Sleharnega naroda jezik ima besed, katere se uporabljajo le v gotovi sferi pojmov, katere se pa, po analogiji svojstev, lahko prenesó v drugo sfero pojmov. One imajo torej značaj metaforški. Ta prehod se da konstatovati tudi v narodnem jeziku, in to celo gledé juridičnih izrazov. Celo izrazi pravo, pravica, krivica, lukav bili so začetkom le srečne metafore. Ti prenosi pa ne smejo biti prisiljeni in nenaravni. Njih analogija biti mora očitvidna, in nikedar ni sméti prezreti tiste lastnosti, katere se drži sam narodni jezik v podobnih slučajih, kajti le tako je moči porabiti to jezikovo sposobnost pri sestavljanji novih terminov.

C. Diferencovanje posameznih pojmov dela se, kakor znano, razširjanjem ali utešnjevanjem pomena dotične besede. Toda ta način, dobivati terminov bodi dopuščen le v skrajnem slučaju, in rabiti ga je le s skrajno strogostjo. Narod se jako težko odvadi kakšne oblike, ako jo je bil vsprejel, in prav tako tudi ne more pozabiti pomena kaki besedi; obratno, preje vsprejme povse novo besedo, predno izpremení v čemur si bodi staro besedo. Primeri se pa tudi, da smatra kodifikator razširjenje ali utešnjenje pojma kakšne besede manjšim zlom, nego uvajanje nove. Primer za to najdemo po vseh evropskih jezikih. Pomen besede zalog (Gage, Pfand) utešnjen je n. pr. toliko, da se uporablja specijalno za zalog premičnega imetja. Nespametno pa je, da sedaj ta beseda v nekaterih zakonikih ohranja tudi še širji pomen, da se z Gage, Pfand označujejo vse vrste zaloga, namreč *pignus rerum mobilium*, *autichresis* in *hypotheca*. V evropskih zakonikih najti je, toda redkeje, tudi primerov, kjer se je pojem kake besede razširil. V glavnih narodnih jezikih evropskih uporabljata se besedi dolg in dolžnik skoraj samo v označenje tega, kar mora, kot posledica zajma, biti povrneno. Značenje te besede se je toliko razširilo, da pomeni sedaj tudi še kakšen drug denarni dolg, nikedar pa ne znači obvez, izpolniti katero koli delo v našo korist, ali dopustiti, da stori kedo drugi kar si bodi v svoj prid, kar bi mi sicer bili upravičeni zabraniti mu. Široki

ta pojem je v občem oddelku zakonovem o obvezah neizogibno potreben, in vpraša se, ali je treba za ta široki pojem novega izraza, ali je znabiti zadosti, ako se razširi pojem narodne besede *dolg*. Tu dajem jaz prednost drugemu načinu in sicer *zbok tega*, ker je videti celó v narodnem jeziku to težnje in ker nisem jaz jedini tega mnenja. V Curihskem zakoniku, katerega je sestavil prof. Bluntschli, je uže oddelek o obvezah imenovan *Schulden und Forderungen* namesto običnega, ali Nemcem neumevnega izraza *Obligationen*. Jaz ta zakonik navajam zlasti zato, ker je jeden izmed redkih slučajev, v katerem je vidno resno teženje, da bi bil umeven narodu. Iz navedenih primerov je razvidno, da tudi razširjanje in utešnjevanje smisla kake besede ni absolutno zavržno, a uporaba ali neuporaba tega načela zavisna je od svojstev posameznih slučajev.

D. Zgoraj izrekli smo se proti načelu, termine prelagati ali posnemati. Ni pa še rečeno s tem, da tudi v gotovih slučajih, kedar uže drugega pota ni, se ni smeti poslužiti tega navodila za obrazovanje terminov po obrazci približnjih besed tistega jezika, na katerem se zakon sestavlja. Sicer pa o prelogah in o posnemanji, kakeršno je bilo nekedaj v običaji, ni več govora, ampak sedaj gre le še za to, da se pomnoži število besed gotovega kroga sorodnih si pojmov. Velika težava, ki jo dela obrazovanje takih besed, sili, da se prouči bistvo razmerja med značenjem te besede k značenju pojma, za kateri je potreben novi termin. A kedar se formuluje novi termin, bodi glavno načelo, da se dela to po duhu zakona o stvarjanji besed v živem narodnem jeziku. Tako n. pr. ne prevaja se v nemški juridični terminologiji *usucapio* rimskega prava morda z *Gebrauchsnahme* ali s kako drugo besedo podobnega roda, nego izraz za ta pojem ustvaril se je na osnovi besede *Besitz*, s katero je po smislu sorodna *usucapio*, in naredila se je beseda *Ersitzung*, ki je po mojem mnenji jako primerna. Zgoraj navedli smo izraz *dosěd* Dunajske terminologijske komisije; očitvidno je to le srbski prevod besede *Ersitzung*, a izdelan ni na isti osnovi, kakor nemški original, in zategadelj ga ne morem priporočati. Navajam naj še jedno primeró: zgoraj sem dokazoval, da se izraz *dužnik* ne more nikedar rabiti v zakonih s smislom *creditor*, vzlic temu da je popolnem naroden tudi v tem pomenu. Vsprejeli niso te besede ni Nemci, ni Čehi, ni Poljaki, niti Srbi in Hrvatje, nego vsprejeli so prosto robski prevod besedi *creditor* (*Gläubiger*, věřitel, *wierzyciel*, vjerovnik, poverilac.) Vpraša se sedaj: ali je možno nadomestiti vulgarni in narodu neumevni ta izraz s formacijo na osnovi besede narodnega korena? Z ozirom na srbski jezik mislim, da je to možno. V Vukovem slovarji dobiti je čisto narodni glagol *dužiti*, katerega pomen on tolmači: *behaupten, dass einer mir schulde*, dico mihi *deberi*. Glede na to, da sleharni „*creditor dicit, sibi debet*“, to se po mojih mislih s pomočjo primerne končnice iz glagola *dužiti* lahko obrazuje nomen *verbale*, označujoče *creditorja*, in ta formacija, ki jo uže razjašnjuje oblika, bi lahko pričakovala, da bode občeumevna.

E. Sestavljatelji novih tehniških terminov so navadno tako zaljubljeni v dete svoje fantazije, da ignorujejo vsak drugi termin, kateri bi

utegnil izpodriniti njihov proizvod. Uzrok temu je poleg navadne slepe ljubezni do svojih proizvodov tudi ta, da ti sestavljalci niso dospeli umevati niti bistva prava, niti duhá jezиковega. Oni mislijo, da termin, katerega so vsprejeli zakonodavci, mora, goden ali negoden, priti v narodno življenje. Po mojih mislih je ljudem, živečim izven naroda, kraj najboljše volje nemogoče stvarjati termine takšne, kakeršne stvarja narod sam, — njihova subjektivnost se kaže iz vsakega njihovega izraza. Govoreč o sinonimih narodnega jezika (I. skupina, točka B) opozarjal sem, da je možno izbrani besedi dobiti ter dodati še drug sinonim, ravnaje po vodilu, katere sem tam podal. Isto tako je po mojih mislih delati tudi pri izumljenih izrazih, kedar se je bati, da bi drugače morda ne prešel v narodni jezik. Kedar je pa celo nemožno tem načinom priti do dobre besede, tedaj zateči se je še-le k literarnim proizvodom. Ako se n. pr. dvoji, bode li beseda, vsprejeta za pojem *mandatum* prišla do obče rabe, mislim, da bi kazalo pridodati v pojasnilo besedo *punomočje*. To ima lahko dvoje posledic: novo ustvarjeni termin ukoreninil se bode v narodu ter izpodrinitil knjižni izraz, ali pa, ako ne prija narodnemu jeziku, ostane veljavna stara beseda, dokler se ne pojavi nov primernejši izraz.

F. Kedar pa konečno uže ni na drug način dobiti termina, ni drugače, nego zateči se je k opisovanju (*circumlocution*), kar pa seveda ni več tehniški termin. Ta način izražanja čislam jaz celo bolje, nego navidezno učene, a narodu neumevne termine; opisovanjem nadomešča se najlaglje kakšen termin takrat, kedar se njegov pojem v pravnem življenji le redko pojavlja. Proučavajoč in primerjajoč tuje zakonike naletel sem v nemškem načrtu na ta-le ne kaj kratki izraz: *demjeningen, der sich etwas hat versprechen lassen*, kar se prilega točno latinskemu *stipulanti*. Gledé na to, da v sedanjem nemškem jeziku ni besede, katera bi točno izrazila navedeni pojem latinskega izvornika, je le hvaliti zdravi razum avtorjev, da se je zadovoljil s tem prostim opisom ter ni silil se poiskati primernega tehniškega termina, sosebno ker se njega pojem itak rabi le redkokedaj. Znano je, da sestavljalci in prelagatelji zakonov na slovanskem jugu napolnjujejo svoja dela s celo vrsto novih terminov, a nikedar ne mislijo, kako bi se razjasnili ti neologizmi; neologizmom pa po moji sodbi ni prištevati le popolnem novih izrazov, nego tudi vse druge, ki so izpremenili ali svoj pomen ali le obliko. Jaz mislim, da treba novi termin v zakonu samem objasniti, ako ni dovršeno sestavljen, torej uže sam po sebi razumeven. Ako se v zakonih opredeljuje takšni pojmi, kakor na priliko „podaritev“, ki so poznati tudi napriprostejšemu človeku, koliko potrebnejše je tako opredeljenje znova uvedenega termina, kateri je zaradi subjektivnosti njegovega stvarnika včasih neumeven celo izobraženemu človeku. Takšna objašnjenja se lahko napravijo na različen način; omenjam naj le nekaterih: 1. novi termin objasní se v tekstu samem, ondu, kjer ga je v prvo najti in to po načelu, katero sem uže prej formuloval. 2. sama fraza, v kateri se prvokrat navaja neologizem, bodi tako sestavljena, da se novi termin, prehajajoč od

konkretnega k abstraktnemu, od znanega k manj znanemu, objašnjuje uže sam po razvrstitvi besed. Ž. vsi neologizmi v zakonu raztolmačijo se na mestu, navlašč za to namenjenem. V vsakem broji „parliamentary papers“ vidimo, da se po tem načelu ravna na Angleškem, a tudi v severni Ameriki, kjer je uže davno vsprejeto pravilo: vsaka beseda, katere ni v narodnem jeziku ali katera se ne rabi v tem pomenu, bodi razjašnjena na posebnem, v to odmenjenem mestu zakona samega. Uže Justinijanovo zakonodavstvo ravnalo se je po tem pravilu; vzlic temu, da ta klasična komplikacija ni bila direktno namenjena narodu, vendar je uvrščeno v poslednjo knjigo Pandekt znamenito poglavje: De verborum significatione.

Dr. Majaron.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Actio confessoria?

I.

Višje dež. sodišče premenilo je v redni ustni pravdi I. K-a proti I. V-u zaradi vodovodne pravice razsodbo okrajnega sodišča v Sp., ter tako-le razsodilo: »Toženec je dolžan kot lastnik posestva pod vlož. št. 17 kat. obč. Dol dovoliti, da sme tožitelj napeljati vodo, izvirajočo na parceli 351 kat. obč. Dol ter tekočo po cevéh do kôpelske ute, katera se nahaja na posestvu toženčevem, od tam naprej pa po vodoravnem žlebu do tožiteljeve takozvane gorenje kôpelske ute in dalje v korito, — da sme tožitelj v tem koritu prati in svojo živino napajati ter svojemu posestvu potrebno vodo za pijačo in kuho po posebni stranski cevi voditi v svojo kuhinjo; toženec se obsodi, da mora odstranjene cevi in korito zopet postaviti na prejšnje mesto, ter tožitelju povrniti vse pravdne stroške. Zahteva, da bi moral toženec cevi skupno s tožiteljem in sicer primeroma v dobrem stanu imeti, se zavrača.«

Razlogi.

V denšnjem slučaju ni moči govoriti o služnostni pravici, ker ta nastane le takrat, kedar se lastnik odreče pravice v prid drugemu (upravičencu) in sicer take pravice, ki pristoja jedino le last-